

Andra Ritmaņa Radošas nākotnes piemiņas fonda balva Ellai Mačēnai

Dr. Andris Ritmanis (1926–2018) bija ārsts, bet dvēselē – dedzīgs latvietis, kas izpaudās ne tikai aktīvā sabiedriskā darbā, tostarp rīkojot 2x2 noņemtas un ASV Rietumkrasta dziesmu svētkus, bet arī patriotiskā dzejā. No simtiem darbu īpaši izceļams pazīstamākais – “Manai tautai”. Dzeja, ietērpta vecākās meitas Brigitas mūzikā un Ievas

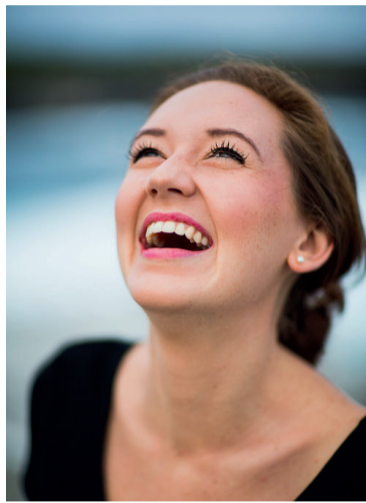
Andris Ritmanis

Akurāteres izpildījumā, kļuva par Latvijas Atmodas laika himnu.

Pēc Andra Ritmaņa nāves ģimene un labvēļi saziņoja līdzekļus Andra Ritmaņa Radošas nākotnes piemiņas fonda dibināšanai. Fonds piešķir balvas ārpus Latvijas tapušiem dzejas un mūzikas darbiem, tas darbojas PBLA Kultūras fonda un padomes paspārnē, un par laureātu izraudzīšanu gādā Andra un Asjas Ritmaņu bērni Brigita, Alberts un Lolita, kā arī trīs pārstāvji no PBLA KF&P. Bez diplomu un naudas balvas laureāti saņem ASV rotkaļa Andra Rūtiņa darināto nozīmi sudrabā.

Pirmās balvas tika pasniegtas XV Latviešu dziesmu un deju svētku Kanadā 2019. gadā kopkoņa koncertā, un to saņēma čellists un svētku rīkotājs Juris Ķeniņš un dzejniece, māksliniece, sabiedriskā darbiniece Sarma Muižniece Liepiņa.

2021. gada balva piešķirta 58. Austrālijas Latviešu Kultūras dienās Sidnejā komponistei Ellai Mačēnai.

Ella Mačēna

Apdāvinātā un radoši ražīgā Austrālijas latvieti Ella Mačēna dzimusi 1991. gadā, un viņas skaņdarbi ir jau pieredzējuši pirmatskaņojumus Austrālijā, Latvijā un Kanadā. 58. Kultūras dienās tiks atskaņots jauns Ellas skaņdarbs. Komponistei šobrīd ir daudz pasūtījumu, viņa arī māca kompozīciju un mūzikas teoriju Sidnejas universitātē un

Sidnejas Konservātorijā (*Sydney Conservatorium of Music*).

Ellas daiļrade uzrunāja komponistus Lolitu Ritmani un Juri Ķeniņu, PBLA KF&P valdes priekšsēdi, kā aizkustinoša, skaņīga, krāšņa, svaiga un pirmklasīgi izstrādāta.

Komponiste pati par latviskumu savos skaņdarbos intervijā avīzē *Laiks* saka: “Latvijas melodijas, folkloras melodijas ietek manās mūzikas kompozīcijās. Cilvēki bieži saka – manā mūzikā varot sajūt istu latviešu sajūtu, un ne vienmēr tā ir mūzika ar vārdiem.”

PBLA Kultūras fonds un padome apsveic Ellu Mačēnu par pelnīto godu un novēl ražīgu nākotni, sevišķi – komponējot latviešiem. Turpini spīdēt!

Notikušas PBLA vadības vēlēšanas – apvienība uzsāk nākamo divu gadu darbības posmu

Gada izskaņā notikušajās aizklātajās vēlēšanās Pasaules Brīvo latviešu apvienības (PBLA) priekšsēža amatā uz diviem gadiem valde izvirzījusi Amerikas latviešu apvienības (ALA) pārstāvi **Pēteri Blumbergu**, bet priekšsēža vietnieka amatā – ALAs jaunievēlēto vadītāju **Mārtiņu Andersonu**. Līdz ar to PBLA 2022. un 2023. kalendāra gados vadīs divi ASV dzimuši, auguši un izglītojušies latvieši, kas labi pazīstami kā savās vietējās kopienās, tā arī visā visas Amerikas latviešu sabiedrībā. **Viņi ir pirmie PBLA vadītāji, kas pārstāv trimdas trešo paaudzi.**

Pēteris Blumbergs amatā nomainīs Latviešu apvienības Austrālijā un Jaunzēlandē pārstāvi **Kristīni Saulīti**, kuŗa vadīja PBLA četrus gadus (divus termiņus) un izvēlējās uz trešo termiņu nekandidēt. (Kristīne plāno palikt aktīva PBLA un LAAJ darba atbalstītāja Rīgā, izmantojot savu pieredzi un uzkrātās zināšanas abu organizāciju vadībā).

Pēteris Blumbergs nule kā beidzis sešu gadu termiņu ALAs priekšsēža amatā, bet bijis aktīvs

Pēteris Blumbergs

gan ALA, gan Vašingtonas latviešu sabiedrībā jau no 2000. gadu sākuma, kad aktīvi iesaistījās informācijas darbā, veicinot Latvijas uzņemšanu NATO. Savukārt Mārtiņš Andersons darbojas ASV Rietumkrasta latviešu sabiedrībā – ir vadījis Sanfrancisko latviešu biedrību un darbojies citos nozīmīgos amatos kā savā studentu korporācijā tā Latvijas Universitātes fondā. (Skat. sīkaku biogrāfisko informāciju tālāk rakstā).

Jaunievēlētais PBLA priekšsēdis plāno vadīt apvienību no Vašingtonas, bet, izmantojot jauno

Mārtiņš Andersons

technoloģiju iespējas, uzturēt ciešu kontaktu ar dalīborganizāciju vadītājiem un PBLA pārstāvniecību Rīgā. “Uzskatu, ka PBLA ir svarīgs vadības neitrāls un svaigs skatījums no ārpuses – no Rietumu pasaules,” tā savā kandidāta pieteikuma vēstulē rakstīja P. Blumbergs. Viņa plānos ietilpst izvērtēt iespēju modernizēt PBLA statūtus, padarot apvienību iekļaujošāku un demokrātiskāku tās vadības lokā. Jaunais priekšsēdis sola pieturēties pie PBLA pamatvērtībām – latviskās kultūras, izglītības, Valsts drošības stiprināšanas un

Latvijas tautsaimniecības veicināšanas, vienlaicīgi meklējot iespējas paplašināt darbības virzienus, piemēram, palīdzot apkarot korupciju Latvijā un stiprinot demokratiskos procesus valstī. “Mums visiem kopā būtu jāpārdomā, jāpārrunā un jāvienojas, kādos virzienos vēl attīstīt PBLA darbību,” uzsvēra jaunievēlētais priekšsēdis.

Pēteris Blumbergs ir dzimis un audzis Čikāgā. Latvisko izglītību ieguvis Krišjāņa Barona skolā Čikāgā un Gaŗezera vasaras vidusskolā. Viņam ir Iliņojas Universitātes bakalaura grāds ekonomikā un J. D., ar atsauksmi *DePaul* Universitātē, Čikāgā, kur bijis *DePaul Law Review* redaktors. Pirms aptuveni 25 gadiem pārcēlies uz Vašingtonu, kur strādā par advokātu.

2015. gada maijā Pēteris tika ievēlēts par Amerikas latviešu apvienības (ALA) valdes priekšsēdi un vienlaikus darbojies kā ALAs pārstāvis PBLA. 2018. un 2019. gadā PBLA valdē pildīja priekšsēdes vietnieka pienākumus.

(Turpinājums 8. lpp.)

In Memoriam
Baiba Bičole
29.05.1931. –
24.12.2021.

3. lpp.

Kas notiek ar
**Rīgas Svētā
Pēterā baznīcu?**

5. lpp.

**Gunāru Astru
pieminot**

6. lpp.

**Rīgas džezs
skan Amerikā**

7. lpp.

**Trimdas
personību
pašportreti
Zenta Mauriņa.
Andrejs Eglītis**

9. lpp.

BL sports

12. lpp.

Atvadišanās. Viegla kā “puteklis no zvaigznes”¹

2021. gada 24. decembrī Rokvillē, Merilendas pavalstī, ASV, Mūžībā aizgāja mūsu māmiņa, ievērojamā dzejniece un bijusī avīzes *Laiks* redaktore Baiba Bičole (prec. Rumpētere). Par māmiņas dzīvi un devumu *Laiks* publicēja plašu pārskatu pavasarī, kad viņa svinēja savu 90 gadu jubileju. Rudens pusē māmiņai atklāja vēzi. Diagnoze nevis radīja paniku, bet ieviesa viņas prātā skaidrību un mieru, kas ļāva sakoncentrēties uz atvadām, kuŗu bija daudz.

Māmiņa garās telefonsarunās, kā arī klātienē runājās ar mazbērniem, no atmiņu pūralādes izceldama jaukas un reizēm uzjautrinošas ainas. Viņa skaidroja un mierināja savus pēcnācējus, pauzot dziļu pārliecību, ka vienmēr būs pie viņiem, jo mīlestība nekad nezūd. “*Viņa ir bļoda un karote reizē, / viņā iemērc, no viņas smeļ (...)*”²: Mēs – “senmātes” pēcteči – sildījāmies māmiņas/vecmāmiņas gara spēkā, apbrīnojot viņas prāta skaidrību un aforismus. Mēs runājām par mīļajiem aizgājējiem un par veļu valstības iespējamību.

Baiba Bičole devās prom no kaŗa liesmās degošās Latvijas

kā bēgļu bērns 13 gadu vecumā, saglabājot tēlainas atmiņas par Tēvzemes skaisto ainavu, dabu un gadalaiku krāsām un noskaņām. Rakstniece bija izteikti jutekliska, ietekmējoties no dabas parādībām, mākslas un

mūžā dalījās ar mums. Latvijas rudzu maize bija burtiski viņas mūža pēdējā maltīte.

Baibas Bičoles laulībā ar mākslinieku Ilmāru Rumpēteru piedzima trīs bērni. Vecākais dēls Arvils Renē jebšu Reinis

(Atbrīvošanās)

--pāri zemei, ūdeņiem pāri

gaisputns esmu

ne tiem kuģiem, ne jūrām

mani vairs skaut,

ne smiltīm, ne melnzemei

mani apbērt, iesakņot vairs,

mākoņi bargie, mākoņi maigie

man ceļzīmes, sargi.

mūzikas. Viņas daiļrades pamatā ir spēcīga latviešu valodas izjūta, kas iegūta bērnībā no vecākiem – baltu filologiem Jāņa un Līvijas (dzim. Sproģe) Bičoļiem – un no lauku vides un ļaudīm Zemgalē un Sēlijā. Mūsu sarunas par dzīvi norisa senču mēlē, lai gan māmiņa bija nodzīvojusi ārpus Latvijas 77 gadu. Viņas dvēseles stāvoklis bija latviešu valoda, ar kuŗu kā ar tumšu, smaržīgu maizes klaiņu viņa savā garajā

mira 2000. gadā. Pēc mīļās aizgājējas sēro meita Rita Laima ar dzīvesbiedru Kārli Altai, mazdēls Latvijā Krišjānis Rozentāls ar dzīvesbiedri Inesi un bērniem Teodoru un Kirki, mazdēls Vācijā Jurģis Krieviņš ar dzīvesbiedri Līsu *Fritzsche* un meitiņu Luīzi, mazbērni Ohaijo Tāivaldis un Marija Bērziņi, dēls Artis Jānis ar dzīvesbiedri Brigitu (dzim. Tupuriņa) un mazbērni Andrejs, Sintra un Krista Rumpēteri Ņūdžersijā.

Baibas Bičoles mirstīgās atliekas tiks apbedītas Ņujorkas

Juŗa Krieviņa foto. 1991. gada vasarā Latvijā

pavalsts Katskiļu kalnu Brāļu kapos, kalnu un mežu ielokā un miļo draugu – Ņujorkas latviešu rakstnieku, māksli-

nieku, mūziķu un Tēvzemes aizstāvju – tuvumā.

RITA LAIMA

1 No Baibas Bičoles dzejoļa “Tam, kurš gribēja projām”

2 No Baibas Bičoles dzejoļa “Senmāte”

“aizauļoju ziedošos dārzos” – Baibas Bičoles dzejas dzīpari

Latviešu trimdas dzejas toņi un pustoņi, krāsas un nokrāsas, balsis un atbalsis, pasaule un aizpasaule ir tik pilnkanīga. Tā atbalsojas lasītājā arī tad, kad kādi *vārti* ir aizvērušies un satikšanās vairs nav iespējama. Dzejnieces Baibas Bičoles dzejas skanējums skan un skanēs, kaut 2021. gada 24. decembrī rimis viņas mūžs.

Uz jautājumu par dzejošanu, viņa atbildējusi: “Laikam astoņu gadu vecumā. Vismīļāk gan tad rakstīju prozu. Stāstus, lugas, pasakas, un tikai pa retam arī kādu dzejoli. Tas man likās pavisam šausmīgs darbs, un es sirsnīgi vēlējos nekad nekļūt par dzejnieci... Un tomēr atgriezies pie dzejošanas 21 gada vecumā. Kāpēc? Nu, kāda pārdzīvojuma dēļ. Bet varbūt arī sāku just, ka dzejot man tomēr patīk labāk nekā rakstīt prozu.” Dzejoli pierakstīti uz dažādām lapiņām un, mātes mudināta, viņa tos nosūta publicēšanai. 1953. gadā jauniešu žurnālā “Raksti” publicētie dzejoli “Vakara noskaņa”, “Cēsu degšana” un “Iela Baltimorē” ir pirmās publikācijas.

Jau ar pirmajām dzejas publikācijām un dzejas lasījumiem 20. gs. 50. gadu beigās Baiba Bičole pavēra jaunus apvāršņus, atklāja izteikti sievišķīgu pasauli, romantiski juteklisko pasaules redzējumu, dzīvības daudzveidību, sievietes ‘ziedēšanu’, ‘pilnbriedu’, auglību un

pilnasinību; dzejā saplūst dabas procesi ar sievietes, sievietes mātes izjūtām, bērna nākšanu pasaulē, emocionalitāti un intimitāti, samanaīni senstrāvotumi no folkloras dzīlēm, sava veida maģija. Dzejniece teikusi – “tā pastarpām Arvila, Ritas un Arta audzināšanai radušies arī dzejoļi. Ir bijis jāraksta, bet – tikdaudz vēl neapzinātu ceļu,

krāsu, un skaņu!” Baibas Bičoles dzejā strāvo dzīvība un dzīve, īpaši jau pirmajos krājumos, vēlāk noskaņas nedaudz mainās, pieaug un ienāk arī laikmetīgāki motīvi, dzīves vērojumi, smeldze.

Baiba Bičole ir dzejas krājumu “Atrita” (1966, Z. Lazdas balva), “Ceļos” (1969), “Buŗot” (1976), “Grieŗos” (1981), “At-

Baiba Bičole – skolotāja Beverīnas vasaras vidusskolā ar Maiju Šleseri un Annu Annus-Hāģenu

Laika izdevēji un redakcija skumst par savas kollēgas Baibas Bičoles

aiziešanu Mūžībā un izsaka visdziļāko līdzjutību viņas kuplajai ģimenei,

draugu un daiļrades mīļotāju pulkam!

Gaiŗa, trausla, draudzīga un silta Baiba paliks mūsu atmiņās. Koleģiāla un atsaucīga darbabiedre, augstas raudzes profesionāle savā – dzejas laukā.

Iedvesmojoŗa, interesanta sieviete, miļā māmiņa un vecmāmiņa. Latvijas patriote līdz sirds dziļumiem.

Paldies par Tavu mūŗu, miļā Baiba!

grieŗos” (Rīgā 1991, izlase) un “Citviet” (2011) autore, un jau krājumu nosaukumos ir kustība un ceļš, galvenokārt pie sevis, savā būtībā un sievietes pasaulē. Baiba Bičole latvieŗu trimdas dzejā ienāca par savu moderno dzejas vārsmu, kurā ir koncentrēta izteiksme, veidojot spilgtas ‘gleznas’, kurās netrūkst krāsu, bet caur ŗo moderno skatījumu viņa nekad nav pazaudējusi savu latvisko piederību. Viņas valoda skan visā tās daudzkrāsainībā. Baibai Bičolei allaŗ bijis būtiski, lai viņas dzejas pasaules būtu sataustāma, sasmarŗojama un pat nogarŗojama.

Baiba Bičole vairs nav tieŗi mums līdzās, bet, kamēr mēs viņu atcerēsimies, un lasīsim viņas dzeju, saikne paliks. Man Baibas Bičoles dzeja nozīme daudz, arī tāpēc, ka atmiņā allaŗ dzīvos jaukie sastapŗšanās mirkļi dzīvē. Un tas mazina aizieŗanas radīto smeldzi.

INGUNA DAUKSTE-SILASPROĶE

VALTERS
NOLLENDORFS

“Lai svētās papērksnītes ziedu novaktētu,” māte teica, “tev vispirms vajag būt ļoti drošam un ne no kā nebīties. [...] Tad tu nostājies pie papērksnītes pavisam klāt [...] un velc ar dzelzs nūju ap sevi stripu, cik tālu vari sasniegt. Jo riņķis ap tevi plašāks, jo labāk. Tad tu zem papērksnītes paklāj savu zīda lakatiņu, nometies ceļos un skaties uz zieda pumpuru, acu ne uz brīdi nenovērsdams. Tu manīsi, ka ap tevi sanāk [...] visi pasaules zvēri. Visapkārt tev kauks, šņāks, zobus klabinās un ar nagiem zemi kasīs. Bet tu nepacel ne acu. Tur būs arī visādi ērmi, tie taisīs dažādus jokus un gribēs, lai tu uz viņiem paskaties; bet to tu nedari. Jo tiklīdz tu pacelsi acis, apvilktā riņķa spēks zudīs, zvēri bruks tev virsū un saplosīs tevi.”

Nevaram zināt, vai Gunārs Astra kādreiz lasīja Jāņa Jaunsudrabiņa “Balto grāmatu” un viņa mātes stāstīto leģendu par papardes ziedu – grāmata nav to vidū, par kuŗu lasīšanu apsūdzēja un notiesāja Gunāru Astru. Man kā viņa vienaudzim liekas – noteikti lasīja! Bet tas jau nav svarīgi.

Ir svarīgi, ka man šī leģenda ienāca prātā, pirmoreiz lasot viņa “Pēdējo vārdu” un cenšoties izprast Astras vēstījuma dziļāko būtību. Man bija jāmeklē līdzības, lai izprastu un izjustu to, ar ko man nebija tiešas saskares. Kas es būtu bijis, kā rīkojies, ja es būtu Gunāra Astras un visu viņa līdzgaitnieku vietā? Vai es būtu atradis to drosmi un bezbailību, lai ap sevi novilktu loku ar dzelzs nūju un nekam neļautu skatu novirzīt no mērķa? Nekādiem zvēriem, nekādiem vilinājumiem! “Es ticu, ka šis laiks izgaisīs kā ļauns murgs. Tas dod man spēku šeit stāvēt un elpot.” Murgs ir visapkārt, cilvēks ar dzelzs nūju apvilktā loka vidū iztur visus pārbaudījumus. Zieds uzdzied.

Man liekas – to pašu izsaka ikoniskā Astras fotogrāfija, ko redzam arī iemūžinātu tēlnieka Ģleba Panteļejeva veidotajā piemeklī. Viņš to raksturojis ar vienu vārdu – “Nebaidies!” Cilvēks cietumnieka tērpā ar ciešu skatienu un priekšā uz galda saliktām rokām – kā cilvēks, kas labi paveicis savu darbu. Cietumniekā tērpā. Tātad – nebrīvs. Bet no fotogrāfijas staro miers. Miers. Spēks. Brīvība. Cietuma dzelzs būris viņu nevar iesprostot, jo viņš ap sevi apvilcis maģisko apli. Nebaidies! Tu esi brīvs. Brīvība ir. Un tā ir neatņemama. Nedalāma.

Bet “Pēdējais vārds” nav par Astru. Par sevi viņš nesaka daudz. Svarīgākais – viņš norāda būtisko par sava iekšējā spēka un brīvības avotiem. Savas “grūtās un liktenīgu notikumu piesātinātās bērības” laikos, viņš saka, “pieradinājos analizēt, pretstatīt, salīdzināt un izdarīt attiecīgus secinājumus.” Visu “Pēdējo vārdu” caurstrāvo šī spēja – spēja lietot domāšanas spēku.

Tā ir spēja, kā to reiz definēja Imanuels Kants, “spēja pieaugt un atbrīvoties no paša vainas dēļ pieļautās mazgadības atkarības.” Spēja pašam domāt, izšķirties, rīkoties. Pamata ideja Apgaismības laikmetam. “Pēdējais vārds” ir Gunāra Astras ticības apliecinājums šim ideālam.

Nē, “Pēdējais vārds” nav Astram par sevi. Tas nav arī aizstāvības raksts. Astra ne brīdi sevi nežēlo, ne brīdi nenožēlo, ne brīdi netaisnojas, ne brīdi nelūdz mīkstināt paredzēto sodu. Ir tieši pretēji – tas ir pārdomāts un apsvērts *apsūdzības* raksts. Viņš ir prokurors, kas uztur apsūdzību tiesā, kas viņu notiesās. Ne tikai apsūdzību par svešās varas laupīto ārējo brīvību, bet vēl vairāk – par varas nežēlīgo spiedienu atņemt cilvēkiem un tautām viņu iekšējo brīvību – brīvību būt pašiem.

Savu loku Astra apvilcis. Tiesības būt – ne “latviešu cilvēkam,” bet “latvietim” – neviens viņam nevar atņemt, ja vien viņš neļaujas bailēm un vilinājumiem. Bet viņš dzelzs loku velk, kā leģendā, “cik tālu var sasniegt”, ap visiem, kas apdraudēti. Viņš to velk ap savu tautu, ap savas tautas tiesībām uz savu valodu un identitāti un valsts tiesībām pastāvēt. Tie ir spēcīgi vārdi, ar kuŗiem viņš sāk savu apsūdzību: “Man sāp, un es jūtos pazemots.” Un sītienu pa sītienu: apsūdzētais apspiež manu valodu, uzspiež savu, apsūdzētais ir sagūstījis mani un nolaupijis manu valsti.

Bet viņš velk loku vēl plašāk – ap citām tautām, kuŗas pakļautas tai pašai varas patvaļai, kam viņš un viņa tauta. Tie ir mor-dovieši, kuŗu vidū viņš dzīvojis ieslodzījumā, tie ir ukraiņi un baltkrievi. Viņš saka gandrīz mūsdienīgi: “Baltkrievu asimilācijas process ir sasniedzis tādu stadiju, ka viņi nevēlas sevi atzīt par baltkrieviem.” Vai baltkrie-

viem izdosies novilkt dzelzs loku, lai viņi kā tauta neaizietu bojā?

Un visbeidzot – piesaucot cilvēktiesības, viņš velk loku ap visu cilvēci. Gunārs Astra savā apsūdzībā min Apvienoto Nāciju 1948. gadā apstiprinātās un arī Padomju Savienības ratificēto “Vispārējo cilvēktiesību deklarāciju.” Tās pirmais pants saka: “Visi cilvēki piedzimst brīvi un vienlīdzīgi savā cieņā un tiesībās. Viņiem ir saprāts un sirdsapziņa, lai cits pret citu izturētos brālības garā.” Lai vilktu dzelzs loku ap savu zemi?

Gunārs Astra bija brīvs cilvēks. Šī brīvība deva viņam spēju cīnī-

ties par savas tautas brīvību pret varu, kas likās nepārvarama un pret kuŗu viņam bija tikai viņa paša pārliecība un spēja pastāvēt savā dzelzs lokā. Bet mums reizēm ir grūti atrast pareizo apzīmējumu Astram, viņa tuvākajiem cīņu biedriem un visiem, kuri cīnījās par savu tautu un valsti. “Disidentisms,” reizēm saka, “pretošanās,” un jau daudz aptverošāks – “pretestības kustība.” Jā, pret nelikumīgu, nemorālu, nežēlīgu varu. Bet tikai “pret”? Ja es pareizi lasu “Pēdējo vārdu,” es tajā nesalasu “disidentismu,” kas ar pastāvošo varu argumentē, to tomēr atzīstot. Astra šo varu neatzīst. Viņš to apsūdz. Tas nozīmē – pretošanos. Bet ne tikai.

Tas nozīmē arī skaidru deklarāciju *par* ko viņš stāv – par neatņemamām cilvēka un tautas tiesībām, par – brīvību. Nedalāmu brīvību, ko nevar pasniegt pa daļām. Tas viņu saista ar nacionālajiem partizāniem, kas skaidri deklarēja, *par* ko viņi cīnās. Man liekas, Astra apzinājās sevi kā partizānu pēcteci, par cīnītāju, kas gatavs upurēt visu. Labi apzinādamies, ka ne viņš prasa, ne arī viņam piedāvās mīkstinātu sodu, un, no pieredzes labi zinot, kas viņu sagaidā, viņš saka: “Valsts apsūdzētais ir pārcenies – manos gados un pie manas veselības septiņi gadi sevišķā režīmā ir vairāk nekā pietiekami, lai mani nogalinātu.” Mēs esam pieraduši runāt par bruņotu un nebruņotu cīņu. Gunāra Astras piemērs mums liek pārdomāt, vai *visi* cīņas veidi nav pelnījuši līdzīgu atzinību, un vai *visi* cīnītāji nav pelnījuši apzīmējumu “cīnītāji *par* Latvijas brīvību”? Citādi atjaunotā neatkarība nebūtu bijusi iespējama.

Dzelzs loku ap savu valsti mēs 1940. gadā nespējām novilkt, neatkarību – nosargāt. Pazaudējām skatu uz savu brīvības ziedu. Vai, atguvuši neatkarību, esam gatavi novilkt ap sevi dzelzs apli, cik plašu vien iespējams, tajā būt brīvi un to nosargāt pret visiem apdraudējumiem un vilinājumiem? Tie ir jautājumi, ko mums uzdod tie, kuŗi par brīvību cīnījās.

Vai svētais papardes zieds Gunāram Astram uzdziedāja? Vai viņam bija zīda nēzdodziņš, kuŗā paglabāt tā iekšējo spēku? Par to Astra klusē. Bet liekas – citādi nevar būt. Jāņa Jaunsudrabiņa mātes stāsts beidzas ar solījumu drošsirdīgajam zieda glabātājam: “[...] tad tu zināsi to, kas notiek visā plašā pasaulē. Un visi darbi, ko tu darīsi, būs labi un skaisti.”

Paldies, Gunār Astra, par šo ziedu!

ties par savas tautas brīvību pret varu, kas likās nepārvarama un pret kuŗu viņam bija tikai viņa paša pārliecība un spēja pastāvēt savā dzelzs lokā. Bet mums reizēm ir grūti atrast pareizo apzīmējumu Astram, viņa tuvākajiem cīņu biedriem un visiem, kuri cīnījās par savu tautu un valsti. “Disidentisms,” reizēm saka, “pretošanās,” un jau daudz aptverošāks – “pretestības kustība.” Jā, pret nelikumīgu, nemorālu, nežēlīgu varu. Bet tikai “pret”? Ja es pareizi lasu “Pēdējo vārdu,” es tajā nesalasu “disidentismu,” kas ar pastāvošo varu argumentē, to tomēr atzīstot. Astra šo varu neatzīst. Viņš to apsūdz. Tas nozīmē – pretošanos. Bet ne tikai.

Tas nozīmē arī skaidru deklarāciju *par* ko viņš stāv – par neatņemamām cilvēka un tautas tiesībām, par – brīvību. Nedalāmu brīvību, ko nevar pasniegt pa daļām. Tas viņu saista ar nacionālajiem partizāniem, kas skaidri deklarēja, *par* ko viņi cīnās. Man liekas, Astra apzinājās sevi kā partizānu pēcteci, par cīnītāju, kas gatavs upurēt visu. Labi apzinādamies, ka ne viņš prasa, ne arī viņam piedāvās mīkstinātu sodu, un, no pieredzes labi zinot, kas viņu sagaidā, viņš saka: “Valsts apsūdzētais ir pārcenies – manos gados un pie manas veselības septiņi gadi sevišķā režīmā ir vairāk nekā pietiekami, lai mani nogalinātu.” Mēs esam pieraduši runāt par bruņotu un nebruņotu cīņu. Gunāra Astras piemērs mums liek pārdomāt, vai *visi* cīņas veidi nav pelnījuši līdzīgu atzinību, un vai *visi* cīnītāji nav pelnījuši apzīmējumu “cīnītāji *par* Latvijas brīvību”? Citādi atjaunotā neatkarība nebūtu bijusi iespējama.

Dzelzs loku ap savu valsti mēs 1940. gadā nespējām novilkt, neatkarību – nosargāt. Pazaudējām skatu uz savu brīvības ziedu. Vai, atguvuši neatkarību, esam gatavi novilkt ap sevi dzelzs apli, cik plašu vien iespējams, tajā būt brīvi un to nosargāt pret visiem apdraudējumiem un vilinājumiem? Tie ir jautājumi, ko mums uzdod tie, kuŗi par brīvību cīnījās.

Vai svētais papardes zieds Gunāram Astram uzdziedāja? Vai viņam bija zīda nēzdodziņš, kuŗā paglabāt tā iekšējo spēku? Par to Astra klusē. Bet liekas – citādi nevar būt. Jāņa Jaunsudrabiņa mātes stāsts beidzas ar solījumu drošsirdīgajam zieda glabātājam: “[...] tad tu zināsi to, kas notiek visā plašā pasaulē. Un visi darbi, ko tu darīsi, būs labi un skaisti.”

Paldies, Gunār Astra, par šo ziedu!

*Nolasīts konferencē *Pretestība un Latvijas Republikas valstiskums. Vakar. Šodien. Rīt.* 15.12.2021.

Apvilkt dzelzs apli

Meditācija par brīvības nedalāmību. Gunāru Astru pieminot*

Karmena Kurzemiece Uguns vārdi

Gunāra Astras piemiņai

*Uguns vārdi, zibens vārdi
līst pār galvām, līst pār sejām,
atskanot kā pārkoņdārdi,
atbalsojas dziļi sirdī.
Vai šos vārdus uzminēsim,
vai tos ierakstīsim delnā?
Mums tie dienu dienā jādzird,
lai tie mūs pat miegā tirdī.
Uguns vārdi, zibens vārdi
atskan tautas mūžam pāri,
aicinot uz jaunām cīņām,
jauniem vējiem, jauniem laikiem.*

“Mūzika ir vislabākā medicīna”

Ar mūziķi un producentu Māri Briežkalnu sarunājās Ligita Kovtuna

Aizvadītā gada 11. martā, svinības par godu pasauleslavenā mākslinieka – daugavpīlieša Marka Rotko kapelas (*Rothko Chapel*) Hjūstonā, Teksasā, 50. gadadienas svinībās skanēja latviešu mūzika. Tīmekļa vidē to klausījās visā pasaulē, un tā bija Māra Briežkalna kvinteta (*Maris Briežkalns Quintet*) veidotā un Latvijas Radio 1. studijā ieskaņotā programma *Rothko in Jazz*, stundu garš koncerts ar Meistara mākslas darbiem un desmit latviešu komponistu (Lolitas Ritmanes, Ērika Ešņvalda, Artura Maskata, Richarda Dubras, Jēkaba Janševska, Viļņa Šmidberga, Jēkaba Nīmaņa, Georga Pelēča, Pēteru Vaska un Raimonda Paula) skaņdarbiem, kas tapuši, iedvesmojoties no tiem. Šī koncerta pirmatskaņojums ārpus Latvijas notika 2018. gadā Ņujorkā, M. Barišņikova Mākslas centrā, apceļoja slavenas koncertzāles ASV, Briselē, Londonā, Polijā, Vācijā (*par to rakstījām Laika un BL nr.8. L.K.*) Un atkal atgriezās Amerikā. Pateicoties latviešiem – Latvijas goda konsulam Teksasā Pēterim Ragaušam un Sandijai Bajo (*Bayot*), Hjūstonas municipalitātes ārlietu departamenta direktorei.

Māris Briežkalns. Esam no visas sirds pateicīgi Pēterim un Sandijai par viesmīlīgu un sirsnīgu uzņemšanu, par svētīmi, ko viņi mums sarīkoja! Pavisam konkrēti – arī Ragauša kunga Latvijas valsts svētku organizēto pasākumu, kur piedalījās ap pusimt tautiešu! Mūzicējam divas stundas, un pēc koncerta dzirdēju sakām: “Tie bija skaistākie Valsts svētki, kādi jebkad mūsu pusē bijuši!”. Turklāt šai namā ir arī lielisks *Steinway* flēģelis...

Mūsu brauciens uz Ameriku – pirmais pēc ilgā pandēmijas izraisītā pārtraukuma, un vispār viens no pirmajiem pēc ASV robežu atvēršanas eiropiešiem, neskatoties uz 15 stundu ilgumu, bija neparasti viegls un patīkams. Atminējos, ka 2011. gadā, kad bija “satrakojies” Islandes vulkāns, slēdzot tūkstošus lidojumu, mums bija plānotais brauciens, pēc Čehijas prezidenta uzaicinājuma, uz Prāgu, un arī tad mēs bijām pirmie, kas izlidoja no Rīgas lidostas!

Tikšanās Rotko kapelā arī bija aizkustinoša un rosinoša – radās idejas turpinājumam. Pavisam tieši – veidot otro *Rothko in Jazz Vol 2* programmu, turklāt mūsu rīcībā ir vēl 20 “neapskaņotas” Rotko reprodukcijas, ko mums savulaik uzticēja mākslinieka dēls Kristofers. Komponisti ir gatavi ķerties klāt.

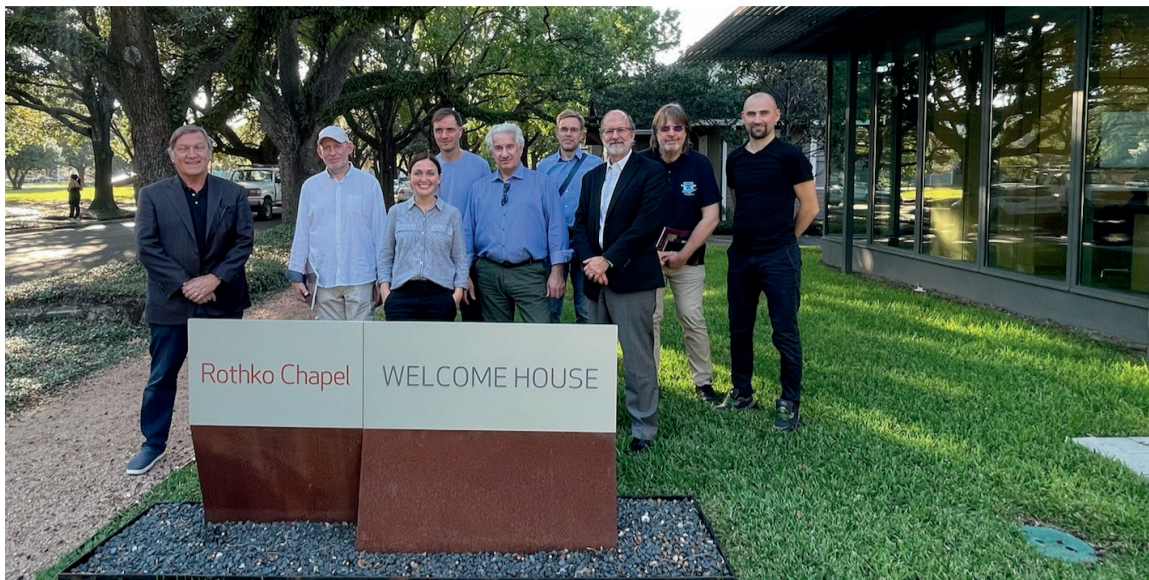
Vēl piedāvājumu izteica arī Pēteris Ragaušs, dedzīgais Latgales kultūras atbalstītājs. Priekšlikums ir pavisam konkrēts – izveidot un izdot mūzikas projektu *Latgalian Evergreens*, līdzīgi jau 2010. gadā tapušajam *Latvian Evergreens* ar Arvīda Žilinska, Raimonda Paula, Jāzepa Mediņa, Jāņa Mediņa, Emīla Dārziņa interpretācijām džeza ritmos.

Tad jau būs arī Raimonda Paula brīnišķīgā “Aiz ezera augsti kalni” interpretācija...

Protams, un vēl “Auga, auga rūžiņa” un citas, par prieku visiem pasaules latgāļiem! Koncertos Hjūstonā ieguvām daudz draugu arī no amerikāņu vidus, kam ar savu mūziku varējām stāstīt par Latviju. Ceļojums bija ļoti produktīvs, un mēs ceram jau drīz atgriezties atkal, jo – nākamgad taču Latvijas un ASV diplomātisko attiecību simtgade, kas noteikti jāsvin. Džeza tomēr vislabāk uzrunā dažādu tautību, mentalitāšu un paaudžu cilvēkus. Īpaši gaidām aicinājumus no Amerikas tautiešiem, kuŗus ar prieku apmeklētu.

Latvijas vēstnieka Māra Selgas kundze Marika Selga, viņa ir vēsturniece, vairākkārt par abu valstu diplomātisko attiecību vēsturi mūsu laikrakstā jau rakstījusi, tātad – “nobruģējusi ceļu”. Jums ir arī daudzas iestrādes attiecībā uz koncertiem Amerikā, kādi tuvākie?

Janvārī ceram apmeklēt ikgadējo džeza kongresu Ņujorkā. Precīzāk baidos minēt, jo – laiki joprojām nedroši... Katrā ziņā arvien priecājamies satikt latvie-

Pie Rotko kapelas kopā ar Pēteri Ragaušu (pa kreisi)

šus. Ceram atgriezties Teksasā ar jauno *Latgalian Evergreens* projektu.

Kā aizvadītajā gadā klājās jūsu kopš 2001. gada izlolotajiem “Rīgas Ritmiem”?

Gana labi – džeza koncerti notika gan klubos, gan ārtelpās,

“Noasa” koncertzālē uz AB dam-bja, VEF Kultūras pilī, Mūzikas namā “Daile”. Bija izcili viesmākslinieki – pasaules mūzikas supergrupa *Bokante*, Kubas džeza zvaigzne *Roberto Fonseca*, Spānijas flamenko dārgums *Antonio Lizana* un kur vēl Latvijas

talanti kopumā vairāk kā 20 koncertos. Publikai tas, protams, bija divējāds izaicinājums, no vienas puses Covid ierobežojumi darīja savu, no otras puses – mūzika ir vislabākā medicīna! Tā uzlādē, pacilā, aizved ārpus ikdienas. To vajag izmantot! Tāpēc laipni gaidīti šovasar no 30. jūnija līdz 2. jūlijam uz festivāla “Rīgas Ritmi 2022” koncertiem Rīgas Doma dārzā – vidē, kur brīvā dabā labi varēsim apvienot muzikālo, estētisko un emocionālo baudījumu! Domāju šī vieta mums ļoti labi pietāv. Notiks arī tradicionālais džeza mākslinieku konkurss *Riga Jazz Stage* aprīlī.

Jūs vadāt nu jau slaveno Latvijas Radio 1. studiju, ko augstu novērtējusi mūsu mūzikas autoritāte Lolita Ritmane, tieši tajā izvēloties ierakstīt gan savu mūzikas filmai “Dvēseļu putenis”, gan kopā arī Eimiju Andersoni (*Amy Andersson*) veidoto koncertuzveduma *Women Warriors: The Voices of Change* mūziku. Strādāja arī rokkokā ar Raimondu Paulu. Kas jauns tapis un kas iecerēts?

Jāteic, darbs studijā rit radoši un spraigi, ļoti daudz darba! Ziemsvētkos izskanēja jauna programma, ko rādīja Latvijas sabiedriskā TV, ar Raimonda Paula dziesmām, kam vārdus sarakstījis Jānis Peters. Gada nogalē bija džeza koncerti ar vokālo grupu *INSOMNIA*. Sadarbībā ar Latvijas Radio teātri not cikls “Klodijai” ar Jāņa Sudrabkalna mīlestības dzeju, kas rakstīta aktrisei Birutai Skujeniecei, top “Dailes kanons”, septiņi koncerti ar pianistu un aktieriem. 1. studijā ierakstījām Lūcijas Garūtas koncertu ar pianistu Māri Skuju un soprānu Jūliju Vasiļjevu. Izmantojām visas iespējas – kā klātienē, tā digitālās, un darba netrūkst.

Darba brīdis ar maestro Raimondu Paulu

Māra Briežkalna kvintets. No kreisās: Kristaps Lubovs, Andris Grunte, Viktors Ritovs, Raimonds Macats un Māris Briežkalns

Šī publikācija sagatavota ar Mediju atbalsta fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par publikācijas saturu atbild biedrība “Laiks-BL”

MAF
Mediju atbalsta fonds

Filadelfijas latviešu koncertkoris Ziemassvētku koncertā un 125 gadu jubilejā!

Koris sāka savu darbību kā Filadelfijas latviešu baptistu koris, dziedot draudzes dievkalpojamos. Dibināts 1896. gadā, tas ir vecākais latviešu koris Amerikā ar nepārtrauktu darbību.

Korim ir bagāta mūzikālā vēsture. Ievērojams darbības laiks bija, kad to vadīja komponists Viktors Baštiks. Vēlāk koris Guntas Plostnieces vadībā izveidojās par koncertkori, iesaistot latviešu dziedātājus un mūziķus no plašākas apkārtnes, kā arī diriģentes G. Plostnieces profesionālos kolēģus. Korā koncertos piedalījušies ievērojami latviešu mākslinieki – pianisti Armands Ābols, Reinis Zariņš, operdziedātājs Andrew Martens, čellists Mārcis Kuplais, u.c., kā arī cittautu pazīstami mūziķi,

No kreisās: vijolniece Aija Tighe, altvijolniece Annija Kerno, diriģente Gunta Plostniece, pianiste/ērgelniece Ieva Carucci, aktrise Julia Plostniece, čelliste Linda Alle-Murphy

kā Mētopolitana operas zvaigzne Michaela Martens.

Koris dziedājis koncertu *Carnegie Recital* zālē Ņujorkā, tā dziedātāji piedalījušies visos latviešu baptistu Dziesmu dienu koncertos, Garīgajos koncertos Vispārējos Amerikas un Kana-

das latviešu dziesmu svētkos, kā arī koncertā Doma laukumā Latvijas Dziesmu svētkos. Koris dziedājis *Philomusica Chorale* "Together in One Song" Filadelfijas izcilāko koru koncertserijā un Ērika Ešenvalda skaņdarbu koncertu ar komponistu pie klavierēm.

Koris dziedājis latviešu komponistu darbu pirmatskaņojumus. Tā repertuārā ir V. Baštika, A. Purva, P. Dambja, Ē. Ešenvalda, M. Kristapsona u.c. lielas formas darbi, D. Aperānes, P. Aldina, I. Mežaraupa dziesmas, kā arī darbi no latviešu tautasdziesmu, klasikas un citzemju komponistu dziesmu pūra.

Ar prieku koris turpina dziedāt un cerēt uz daudzgu dziesmotu nākotni.

Lai skan!

Notikušas PBLA vadības vēlēšanas – apvienība uzsāk nākamo divu gadu darbības posmu

(Turpināts no 1. lpp.)

No 1997. līdz 2003. gadam bijis ALAs Informācijas nozares vadītājs un priekšsēža vietnieks. Pildot šos amatus, P. Blumberga galvenais mērķis bija darboties, lai panāktu Latvijas uzņemšanu NATO. Tajā pašā laikā (no 1999. līdz 2003. gadam) bijis arī Pasaules brīvo latviešu apvienības (PBLA) valdes loceklis, vadījis PBLA Informācijas darba grupu un bijis tās priekšsēdis svarīgajā NATO paplašināšanas laikā.

No 2003. līdz 2010. gadam Pēteris bijis ALAs pārstāvis Apvienotajā ASV Baltiešu komitejā (*Joint Baltic American National Committee* jeb JBANC). Divus gadus bijis šīs organizācijas priekšsēdis. Pārstāvēt JBANC, Pēteris piedalījies NATO galotņu konferencē Rīgā 2006. gadā.

Par aktīvu sabiedrisko darbu Pēterim Blumbergam 2014. gada novembrī tika piešķirts Latvijas valsts apbalvojums – Atzinības krusta IV šķira. 2021. gada oktobrī par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas un ASV divpusējo attiecību un Amerikas latviešu saiknes ar Latviju stiprināšanā ārlietu ministrs Edgars Rinkēvičs Pēterim Blumbergam pasniedza Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas Atzinības rakstu. Pēteris ir aktīvs Vašingtonas latviešu ev. lut. draudzē un ir korporācijas *Lettgallia* loceklis. Pēteris un viņa kundze Laura kopā audzina četrus dēlus: Aleksandru, Grantu un diviņus Ediju un Filipu. Visi četri dēli piedalījušies latviešu nodarbībās, skolās un nometnēs, kā arī bijuši aktīvi savā vietējā amerikāņu sabiedrībā.

PBLA vicepriekšsēdis Mārtiņš Andersons ir dzimis un audzis Losandželosā, Kalifornijā, bet šobrīd sadala savu laiku starp darbu Sanfrancisko un

sabiedriskajiem pienākumiem Rīgā. Kopš 2015. gada M. Andersons ir darbojies Amerikas latviešu apvienības (ALA) valdē, sākumā kā Revīzijas komisijas loceklis, vēlāk Revīzijas komisijas vadītājs un priekšsēža vietnieks. Aizvadītajā ALAs 70. jubilejas kongresā Čikāgā ievēlēts par apvienības priekšsēdi. M. Andersons ir bijis iesaistīts vairāku Pasaules Latviešu ekonomikas un inovāciju forumu (PLEIF) rīkošanā un to norises vadīšanā.

M. Andersons ir vairākus gadus bijis aktīvs Sanfrancisko latviešu sabiedrībā, kur no 2018. līdz 2021. gadam pildīja Ziemeļkalifornijas Latviešu biedrības priekšsēža amatu. Viņš ir aktīvs studentu korporācijas "Talavija" loceklis un dzied Ziemeļkalifornijas latviešu kori, kas piedalījās 2018. gada Dziesmu un deju svētkos Latvijā.

Kopš 2012. gada M. Andersons ir bijis valdes loceklis ASV dibinātajā bezpeļņas organizācijā un fondā "*Friends of the University of Latvia*", kas veicina atbalstu Latvijas Universitātei ar mērķi stiprināt saikni starp latviešu izcelsmes ASV pilsoņiem un talantīgākajiem Latvijas studentiem un pētniekiem. M. Andersons ir bijis arī Amerikas Latviešu jaunatnes apvienības (ALJA) padomes loceklis un pasaules latviešu jaunatnes semināra "2x2" vadītājs.

Profesionālajā dzīvē M. Andersonam ir ilgstoša darba pieredze ASV finanču un uzņēmējdarbības jomā. Viņš ir strādājis Ņujorkā, Sanfrancisko un Losandželosā, kārtotot finanču darījumus uzņēmumiem tādās Volstrītas bankās kā *J.P. Morgan* un *GE Capital*. Pašlaik viņš ir pievērsies biznesa stratēģijas un koordinēšanas jomai, strādājot kā pārdošanas (*sales operations*)

spēciālists Silīcija ielejas un Sanfrancisko apkārtnē.

Mārtiņš ir ieguvis maģistra gradu biznesa vadībā Kolumbijas Universitātes (*Columbia University*) Biznesa skolā Ņujorkā, kā arī bakalaura gradu ekonomikā un starptautiskās politikas zinātnēs Nortvesternas Universitātē (*Northwestern University*) Čikāgā.

Latvijas Brīvības fondu, kas visus tā pastāvēšanas gadus finansē PBLA darbu, ar valdes apstiprinājumu turpinās vadīt **Roberts Kukainis**. Viņš strādā *Michelin North America* Grīnvilē, Dienvidkarolīnā, ASV, kur attīsta servisa pakalpojumus kompanijas klientiem. Viņš ir Latvijas Republikas goda konsulu Dienvidkarolīnā. R. Kukainis ir beidzis *Michigan State University Honors College*. Vēlāk ieguvis *Master of Business Administration* gradu *Thunderbird School of International Management*, Finiksā, Arizonā.

Latviešu sabiedrībā Roberts Kukainis ir bijis Amerikas latviešu jaunatnes apvienības priekšsēdis un Daugavas Vanagu apvienības Detroitā valdes sekretārs. Absolvējis Gaņezera Vasaras vidusskolu un Detroitas latviešu skolu. Roberts arī bijis Latviešu apvienības Detroitā (LAD) priekšsēdis un pašlaik ir studentu korporācijas "Talavija" viceseniors ārzemēs. Viņš kopā ar sievu Lieni Kukaini audzina četrus dēlus.

PBLA Kultūras fondu un Padomi turpinās vadīt pazīstamais latviešu sabiedriskais darbinieks, komponists un mūziķis **Juris Ķeniņš**, kurš aktīvi darbojas Kanadas latviešu sabiedrībā un kultūras dzīvē. J. Ķeniņš ir bijis XV Latviešu Dziesmu un deju svētku Kanadā Rīcības komitejas priekšsēdis.

PBLA pārstāvniecību Rīgā

turpinās vadīt Jānis Andersons. Viņš 1992. gadā beidzis Latvijas Universitātes Filoloģijas fakultāti. No 1993. līdz 2005. gadam strādājis par žurnālistu un redaktoru dažādos Latvijas preses izdevumos un apgādos. Kopš 2005. gada J. Andersons strādā PBLA pārstāvniecībā Rīgā un kopš 2006. gada ir šīs pārstāvniecības vadītājs.

Kopš 2017. gada nogales (ar pārtraukumu 2019. gadā, lai veiktu brīvprātīgo darbu Austrijā) PBLA pārstāvniecībā kā daļēja laika **projektu lietvede darbojas Lora Egle**. Lorai ir bakalaura grāds starptautiskajās attiecībās no Rīgas Stradiņa universitātes, un šobrīd viņa zināšanas papildina Rīgas Tehniskās universitātes maģistra studiju programmā "Digitālās humanitārās zinātnes". Loras galvenie pienākumi PBLA birojā ir saistīti ar komunikāciju, tajā skaitā sociālajos tīklos un sagatavojot ikdienas PBLA Latvijas ziņu apskatu. Lora arī palīdz ar projektu atskaitēm un iesaistās pārstāvniecības projektu īstenošanā. 2021. gadā Lora ir uzņēmusies atbildību par diasporas arhīvu apzināšanas projektu, kas tiek īstenots sadarbībā ar Kultūras ministriju. Projektu paredzēts turpināt arī šogad, pievērtoties arhīvu materiālu digitalizācijas jautājumiem. Tāpat arī citos turpmākajos PBLA pārstāvniecības projektos Lora vēlētos iesaistīties, palīdzot tieši ar digitāliem risinājumiem.

Darbu PBLA pārstāvniecībā Rīgā turpinās arī bijušais Amerikas latviešu apvienības ģenerālsekretārs **Raits Eglītis**, kurš veic PBLA izpilddirektora, kā arī PBLA Izglītības padomes vadītāja amatus. Viņa atbildība sadarbībā ar valdes priekšsēdi un tā vietnieku un PBLA Izglītības padomi ir pārstāvēt PBLA Lat-

vijas valdības ministrijās un iestādēs, (Latviešu valodas aģentūrā un Valsts izglītības satura centrā, koordinējot valsts atbalstu diasporas izglītībai), kā arī citi sabiedrisko attiecību projekti. R. Eglītis beidzis Latvijas Universitātes Svešvalodu fakultāti un ieguvis maģistra gradu žurnālistikā Mičiganas pavalsts universitātē (*Michigan State University*). Strādājot ALAs birojā no 1998. gada līdz 2017. gadam, viņš piedalījies ALAs nacionālpolitiskā un informācijas darba projektos, rīkojis ikgadējos ALAs kongresus, kā arī bijis redaktors ALAs izdevumam "Latvian Dimensions". R. Eglīša sabiedriski politisko darbību ASV latviešu sabiedrībā valsts 2014. gadā ir novērtējusi ar apbalvojumu – Atzinības krusta V šķiru.

PBLA turpinās darboties, lai pārstāvētu un vienotu latviešus pasaulē, lai kopējā darbā sargātu Latvijas brīvību un valsts neatkarību, stiprinātu demokrātiskos procesus un valsts drošību. PBLA turpinās palīdzēt Latvijas tautsaimniecības un tautas labklājības uzplaukumam, kā arī gādāt par latviskās izglītības struktūras un kultūras aktivitāšu uzturēšanu pasaulē.

PBLA tās pastāvēšanas 65 gados vadījuši šādi priekšsēdētāji: **Pēteris Lejiņš** (1956-1969), **Uldis Grava** (1970-1975), **Ilgvars Spilners** (1976-1981), **Oļģerts Pavlovskis** (1982-1987), **Linards Lukss** (1988-1989), **Gunnārs Meierovics** (1990-1993), **Kārlis Ķuzulis** (1993-1994), **Vaira Paegle** (1994-1998), **Andrijs Ozoliņš** (1998-2001), **Jānis Kukainis** (2002-2017 ar pārtraukumu), **Mārtiņš Sausiņš** (2008-2011), **Ints Rupners** (2011) un **Kristīne Saulīte** (2018-2021).

TRIMDAS PERSONĪBU PAŠPORTRETI

ANDREJS EGLĪTIS

Radu dzeju un dzeja rada mani, katru dienu mazliet citādāku

Domāju – tūkstošiem latviešu ir lielākas dzīves un pašportreti, par ko vēstīt šī laika lieciniekiem, kā daudziem, jo daudziem, kas sarakstījuši grāmatas un kuņu vērtību jau sen izdzēsīs laiks.

– Par ko cīnīties, kam dzīvot, ar kādu spēku izturēt mocības un kāda augstāka mērķa labad? –

Aiz šiem vārdiem stāv tūkstošiem apbrīnojamas latviešu dzīves – pašportreti, kas veidojušies Padomju Savienības vergu darbu nometnēs un okupētajā Tēvzemē. Šīs patiesās un dzīvās leģendas būtu pirmajā vietā rakstu lapās vēstāmas šajā – mākslas un tikumu pavirtušajā laikā un ne dažādu kalibru rakstoņu sīkās dzīvītes, kuņas varētu arī nezināt. Neliēkas, ka arī par mani kaut kas būtu vispārībai jāzin, kaut arī man nekā slēpjama nav. Ja dažās rindās par sevi ko gribu sacīt, tad, paskatoties pagājības spoguļa stiklā, redzu aiz sevis vistuvāk māti, tālāk tēvu, brāli un citus tuvos. Kas būtu sakāms mātei un tēvam, nevarēšu nekad pasacīt – tie sen jau citā gaismā vai negaismā mīt. Tēvu esmu redzējis tikai vienu mirkli – vienu atmiņas mirkli savā piecu gadu vecumā, Pirmajā pasaules karā. Par māti stāstīdams, es reizē runātu par sevi: par Dieva meklēšanu, kapu laukā abiem kopā puķes laistot, par sīksto un

pieticīgo maizes riecieni, skolām, kaŗalaukiem un tāliem ceļiem pasaulē. Arī šajās ainās nebūtu tā spožuma, kas neskaitāmiem latviešiem viņu traģiskās dzīvēs – patiesībā nedzīvēs krievu sarmatijā. Tālie pasaules ceļi, kuŗos jo bieži aizklistu arī tagad, būs man no mātes ielikti pūrā, turpat visus bērības un jauneklā gadus vai katru Jurgā dienu klistot no viena saimnieka sētas uz otru. Jau tad mācījos ceļot...

Šajā pašā spoguļa stiklā, kas rāda arī šodien, es redzu arī tādās latviešu sejas, kas emigrācijas divdesmit gados ar derdzīgu naidu mūsu laikrakstu lapās

centušies noārdīt turpat vai visu, ko esam cēlušī apspiestās Tēvzemes brīvības dziņu labā. Šodien emigrācijā viņi savā apkaršanas jebšu tā saucamā “kritiskā noriešana” nostājušies uz tā paša garīgā platuma grada, kur mūsu ārējais ienaidnieks. Ar šē pieminētiem un citas pasugas ārdītājiem emigrācijā, man bijis jāstāpomas viņu naidā un ne mīlestībā – viņu graušanas orgijās. Šē ļaudis ir vairāk kaitējušī mūsu nacionālo centienu zelšanai svešumā, kā to spējušī komūnisti Rīgā un Maskavā. Visvieglāk vājīnāt un graut no iekšienes ikvienu celtni – laika plūdumā.

Mana isā un reizē rūgtā pašportretiskā atzišanās manā ilgajā darbošanās laikā Latviešu Nacionālajā Fondā Stokholmā. Un ne tikai Fondā. Tas viss mani ievīlcis arī parupjus aizstāvēšanās vaibstus – pašu latviešu vīlna uzspiestus. Arī emigrācijas lielā daļā jau tālu aizgājusi no apspiesto likteņiem. Nejūtu vairs nekādas kopības apziņas ar šē pūli – lielu vientulību tajā gan. Mana pašportreta drūmais un tālākais vilciens. Es neredzu arī sevi skaistu starp tiem trulajiem, kas nejutī izsalkuma pēc Dieva un Tēvzemes, par ko liecina viņu tukšie darbi. Sajūtas arī kā lielākais nabagotājs brīvajā pasaulē. Latviešu Nacionālajam Fondam līdzekļus gādādams dienu no dienas, pats sev šķietos kā apdauzīta kapeika, ko atmet un atmetusi emigrācija apspiesto posta dokumentēšanai, nacionālā neverībā mēslainē pamezdamā arī tādās programmas, kā Pretkomūnisma mūzeja izveidošanu un c.

Dzīvoju šēit minētajā darbā un dzejā. Nešķīrami. Radu dzeju, un dzeja rada mani, katru dienu mazliet citādāku. Par dzeju visos laikos un dzejniekiem mans spriedums ar J. Poruka vārdiem sakāms:

*Vai tev ir tik daudz asaru,
Ka vari dzejnieks būt?*

*Un tik daudz sāpju, sirdsēstu,
Ka krūtīs elpo grūt?
Daudz nakšu esi nomodā
Pēc patiesības slāpis,
Cik reīžu esi izmīsis
Un bezspēcīgs jau tapis?
Ja sāpēs esi mācījies
Smaidīt un klusu ciest,
Tad gribu tev kā dzejniekam
It karsti roku spīest.*

Tas nenozīmē, ka būtu jāraud. Šē sacītā patiesību apstiprina arī šodienas autora apdzejošanās perversās rindās *Mīlā, tu būsi mans zirgs*. Kāds nejauks sievietes pazemojums! Nenoliedzami ir arī daudz labas dzejas jaunāko pudurī.

Pabeigdams savas pašportretiskās piezīmes, esmu ieskatījies Līgotņu Jēkaba sakārtotā *Latviešu Jaunākās lirikas antoloģijā*, Latvijas galvaspilsētā rudens mēnesī 1921. gadā – tāpat, pirms 44 gadiem mūsu dzejnieku rakstītā dzejā. Ap 300 lapaspusī biezajā grāmatā pēdējā lapā Zvārguļu Edvarda rindās ir kaut kas augstāks – ir vairāk dzejas daīluma patiesīguma, pārdzīvojuma, mērķa formulējuma, kā daudzās šodienas jaungaitnieku komūnistu ideoloģijas piesātinātās rīmes un bez pārdzīvojuma mehāniskā zvāngstēšana. Zvārguļu E. nebija nekāda spoža parādība tā laika dzejas debesīs.

ZENTA MAURIŅA

Manas sirds saknes latviešu zemē

Rakstot domāju par lasītāju, pazīstamo un nepazīstamo.

Rīgā lasītājs bija latvietis, klausītājs tautas universitatē un tautas augstskolā, kā arī manu literāro studiju apmeklētājs.

Trimdā par maniem lasītājiem kļuvuši visdažādāko tautu pārstāvji, visu piecu kontinentu iedzīvotāji.

Mani darbi iznākuši septiņās valodās. Latviski, krieviski un vāciski rakstu pati, dažas grāmatas ir tulkotas angļu, zviedru, dāņu, holandiešu valodā. Šodien saņēmu ziņu, ka esejas “Sirds mozaika”, kur latviešu zvīrgzdi kopā ar pasaules raibiem akmentiņiem veido gan gaišus, gan tumšus tēlus, vācu valodā iznākušas 10. iespīedumā, resp. 60. tūkstoti.

Saņēmu bezgala daudz lasītāju vēstules un tādā kārtā zīnu, ka manas grāmatas lasa gan jauni, gan veci, gan vienkārša darba ļaudis, gan augsti izglītotas, izlutinātas personas; visvairāk man aizgrābj vēsts, ka dažā mana grāmata, vai arī no grāmatas izplēsta lappuse nonāk Sibīrijas latviešu rokās.

Ārējās formās, ieražās, svētku izdarībās, konvencijās cilvēki lielā mērā atšķīras, bet pēdējos jautājumos, dzīvības un nāves, ciešanu un prieka problēmās

latvietis, vācietis, zviedrs, indietis būtībā ir tas pats neatrisināmo miklu minētājs, neaizsargātais cilvēks. Latviešu mātes asaras par nosīsto bērnu savā stāvē un tādās pašās kā amerikāņu vai ķīniešu asaras. Jo vairāk savu priekšlasījumu ceļojumos saskaros ar dažādu tautu pārstāvjiem, jo plašāk vērsas apvārsnis. Es dzīvoju tornī ar logiem un četrrām pasaules pusēm, bet manas sirds saknes latviešu zemē. Melnās naktīs es visrūpīgāk vēroju vienu no vismazākajām zvaigznēm, ja tās gaisma aizmiglojas, visas spožās pasaules spuldzes nespēj izkļīdēt tumsu ap mani.

Ar savu tēvu, vecas zemgaliešu cilts atvasi, vienmēr esmu runājusi latviski, un viņa valoda bija bagāta un izteiksmīga. Dainas, sakāmvārdus un pasakas viņš zināja bez gala, stāstot viņš tās salīdzināja ar sengrieķu mītiem. Veselus Homēra dziedājumus viņš zināja no galvas, un viņam tie likās skaistāki par mātes spēlētām Bēthovena sonātām. Bet man jau bērībā mūzika bija nepieciešama kā dienīškā maize, kā valoda, kas vieno debesi un zemi. Ar māti runāju vāciski. Kā tēvs zināja no galvas latīņu autorus, tā māte vācu klasīkus.

1915. gadā absolvēju Liepājas

ģīmnaziju, kur drīkstēja runāt tikai krieviski, un es šo valodu iemācījos tikpat labi kā manas krievu biedrenes.

Trīsdesmitos gados mani Latvijā visādi ķengāja un zākāja par “internacionālismu”, mani apkāroja visneķītrākīem līdzekļiem. Agresīvais nacionālisms, sentimentāla jūsmošana, stulba pašapmierinātība man vienmēr bijušas pretīgas, kopš laika gala esmu cīnījies par brīvu tautu brīvo mījiedarbību. Rakstnieku, kas kalpo priekšrakstītai ideoloģijai vai partijai, uzskatu par stulbeni, glēvuli vai arī nožēlojamu gūstekni.

Franču valodu apguvu skolas gados, angļu un itāliešu universitatēs laikā. Trimdā bija jāiemācās zviedriski. Ap-skaužu amerikāņus, kas uzvar visu pasauli, protot tikai vienu vienīgu valodu. Apziņas, ka daudzo valodu studijas aprijušas ne tikai daudz laikā, bet arī daudz spēka, jo arī spēcīgākā indivīda rezerves nav neizsmēlamas. Bet, no otras puses, sastopoties ar vienvalodas cilvēkiem, jūtu viņu aprobežotību, vienpusību. Katrā ziņā esmu pateicīga

savam tēvam, kas mani iedēstīja gribu strādāt, kā arī tieksmi izzināt, izprast pasauli tās veselumā, lūkoties uz dzīvi nevis no vārdes, bet no putna perspektīvas. Būtu man tikai latviska izglītība, trimdā es būtu aizgājusi bojā, bet logi uz visām četrrām pasaules pusēm snīedza man iespēju arī svešumā visgrūtākos apstākļos nopelnīt dienīško maizi un iekārot vietu Eiropas literatūrā.

No latviešu rakstniekiem man vistuvāki – arī personīgi draugi – Rainis, Anna Brigadere, Jānis Akuraters, Richards Rudzītis, Pēteris Ērmanis, Zinaīda Lazda, Jānis Klīdzējs, Konstantīns Raudīve. No pasaules rakstniekiem kopš skolas gadiem mani pavada Dostojevskis, Dante, grieķu traģīki, romiešu stoiķi – Marks Aurēlijs, Seneka u. c., krievu zelta un sudraba laikmeta pārstāvji – Gogolis, Čechovs, Aleksandrs Bloks, Anna Achmatova. No Monteņa un Paskāla mācījos sarežģītas domas izteikt vienkārši. No vācu dzejniekiem man tuvi – Helderlīns un Rilke. Bet ja minēšu visus manis mīļotos autorus, sanāktu vesels sējums.

Mana dzīve, mani darbi un nedarbi, manas veiksmes un neveiksmes attēlotas autobiogrāfiskajā romānā, no kā trīs pirmās daļas – “Tālā gaitā”, “Iedrīkstēties ir skaisti”, “Dzelzs aizbīdīti lūzt” – jau iznākušas un ceturtā daļa – “Trimdas traģika” iznāks 1965. gadā.

